

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 31.07.1997, sp. zn. Stn 1/97, ECLI:CZ:NS:1997:STN.1.1997.1

Číslo: 36/1997

Právní věta: Formální podmínka ustanovení § 39b odst. 6 tr. zák. pro rozhodnutí soudu o přeřazení odsouzeného do věznice s mírnějším režimem spočívající v tom, že odsouzený ve věznici určitého typu vykonal nepřetržitě alespoň jednu třetinu uloženého trestu, nejméně však šest měsíců, je splněna i tehdy, když odsouzený vykonal tuto část uloženého trestu odnětí svobody zčásti nebo zcela vazbou, jež mu byla podle § 38 odst. 1 tr. zák. započtena do uloženého trestu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.07.1997

Spisová značka: Stn 1/97

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Výkon trestu odnětí svobody

Předpisy: 140/1961 Sb. § 39b odst. 6

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 36

Formální podmínka ustanovení § 39b odst. 6 tr. zák. pro rozhodnutí soudu o přeřazení odsouzeného do věznice s mírnějším režimem spočívající v tom, že odsouzený ve věznici určitého typu vykonal nepřetržitě alespoň jednu třetinu uloženého trestu, nejméně však šest měsíců, je splněna i tehdy, když odsouzený vykonal tuto část uloženého trestu odnětí svobody zčásti nebo zcela vazbou, jež mu byla podle § 38 odst. 1 tr. zák. započtena do uloženého trestu.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky

k jednotnému výkladu ustanovení § 39b odst. 6 tr. zák. ze dne 31. 7. 1997

sp. zn. [Stn 1/97](#))

Z odůvodnění:

Ministryně spravedlnosti České republiky podala dne 19. 2. 1997 u předsedy Nejvyššího soudu České republiky podnět k návrhu na zaujetí stanoviska ke správnému a jednotnému výkladu zákona s

tím, aby Nejvyšší soud zaujal stanovisko k výkladu § 39b odst. 1, 2, 6 tr. zák. Na nejednotnost soudů při výkladu a rozhodování o změně způsobu výkonu trestu odnětí svobody podle tohoto zákonného ustanovení upozornila Ministerstvo spravedlnosti Vězeňská služba ČR s poukazem na údajně nesprávný postup Obvodního soudu pro Prahu 4, který při přeřazování odsouzených do věznice s mírnějším režimem přeřazuje odsouzené již po vykonání jedné třetiny z celkového trestu, do něhož je započítáván i výkon vazby, a ne až po nepřetržitém výkonu jedné třetiny uloženého trestu ve věznici určitého typu.

Ministryně spravedlnosti poukázala také na nejednotné stanovisko odborných útvarů Ministerstva spravedlnosti. Odbor organizace a dohledu zastává názor, že z dikce ustanovení § 39b odst. 1, 2, 6 tr. zák. jednoznačně vyplývá, že odsouzený musí jednu třetinu (nejméně však šest měsíců) z trestu vykonat ve věznici určitého typu, tj. musí být na něj po stanovenou dobu působeno režimem výkonu trestu odnětí svobody konkrétního typu věznice, a nikoli režimem vazby, který je odlišný. Legislativní odbor Ministerstva spravedlnosti zastává odlišný názor spočívající v tom, že se doba vazby podle § 38 odst. 1 tr. zák. započítává za dále stanovených podmínek do uloženého trestu odnětí svobody a ustanovení § 39b tr. zák. neobsahuje žádné výslovné ustanovení o tom, že k době výkonu vazby započtené do uloženého trestu se nepřihlíží.

Předseda Nejvyššího soudu na podkladě tohoto podnětu podle § 29 odst. 1 zák. č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, navrhl trestnímu kolegiu Nejvyššího soudu, aby ke sjednocení výkladu ustanovení § 39b odst. 1, 2, 6 tr. zák., ve vztahu k ustanovení § 61 odst. 1 a § 38 odst. 1 tr. zák., zaujalo podle § 28 odst. 3 cit. zákona stanovisko v zájmu jednotného rozhodování soudů.

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu požádal o vyjádření k této problematice Ministerstvo spravedlnosti ČR, Nejvyšší státní zastupitelství, Vrchní soudy v Praze a v Olomouci, katedry trestního práva právnických fakult Karlovy univerzity v Praze, Masarykovy univerzity v Brně a Palackého univerzity v Olomouci a dále pak Městský soud v Praze a krajské soudy. Za tímto účelem zaslal těmto orgánům a institucím pracovní návrh stanoviska obsahující řešení dané otázky způsobem odpovídajícím právní větě nyní zaujatého stanoviska.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky jako jediné připomínkové místo vyjádřilo s návrhem stanoviska nesouhlas. Uvádí, že zákon důvodně rozlišuje mezi zápočtem vazby do trestu a výkonem trestu ve věznici určitého typu, přičemž v této souvislosti odkazuje na ustanovení § 39b odst. 4 písm. a) tr. zák., podle něhož je podmínkou pro přeřazení odsouzeného z věznice se zvýšenou ostrahou vykonání alespoň deseti let trestu, aniž by narozdíl od ustanovení § 39b odst. 6 tr. zák. bylo stanoveno, že musí jít právě o pobyt ve věznici určitého typu. Zákonodárce tedy v ustanovení § 39b odst. 6 tr. zák. záměrně zdůrazňuje penologické hledisko, tj. působení na odsouzeného po stanovenou dobu určitým režimem výkonu trestu. Tento požadavek nemůže být splněn výkonem vazby, jež vychází z principu presumpce neviny a nutně si proto neklade za cíl výchovně na obviněného působit. Započítání doby výkonu vazby do běhu lhůt uvedených v ustanovení § 39b odst. 6 tr. zák. by mnohdy odsouzenému umožňovalo, aby ihned po právní moci rozsudku mohl zpochybnit jeden z jeho výroků tím, že by se domáhal přeřazení do jiného typu věznice, než do které byl soudem zařazen. Tento názor je již zastáván všemi odbornými útvary ministerstva.

Ostatní orgány a instituce návrh stanoviska podpořily.

Nejvyšší státní zastupitelství se kloní k názoru, že zásadně nemůže být jiné postavení odsouzeného, který vykonal příslušnou dobu trestu odnětí svobody (jednu třetinu uloženého trestu odnětí svobody, nejméně však šest měsíců) celou ve věznici určitého typu, a odsouzeného, kterému byla do trestu odnětí svobody započtena doba vazby. Je třeba zdůraznit, že platí-li obecný princip, že vykonaná vazba tvoří organickou součást trestu odnětí svobody, nemůže být ani uplatněno odchylné řešení naznačeného problému.

Vrchní soud v Olomouci sdělil, že soudci trestního úseku na základě praktických zkušeností doporučují započtení vazby, neboť takový výklad § 39b odst. 6 tr. zák. je v kontextu s těmi ustanoveními trestního zákona, jež řeší obdobnou problematiku.

Česká advokátní komora návrh podpořila a jako subsidiární důvod pro započtení vazby uvádí, že je nutno vycházet ze smyslu tohoto institutu, který je výrazem širší zásady, že na újmy, které pachatel měl v souvislosti se stíháním pro určitou trestnou činnost, má být vzat zřetel při konečném rozhodnutí o této činnosti, popř. při vykonávání trestu při takovém konečném rozhodování.

Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně (katedra trestního práva) nedospěla k jednotnému názoru. Pro započtení vazby je argumentováno tím, že by nutně došlo k nerovnosti odsouzených z hlediska šance vykonávat trest v mírnějším režimu. Opačný názor vychází z argumentů především penologické povahy a zdůrazňuje nutnost uplatnění resocializačního programu u konkrétního odsouzeného, který je přirozeně jiný ve výkonu trestu odnětí svobody, než jsou podmínky výkonu vazby.

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci se rovněž kloní k započtení vazby, ale zároveň se domnívá, že při příští novelizaci trestního zákona by bylo vhodné vyjádřit tuto skutečnost přímo ve znění § 39b odst. 6 tr. zák.

Ani další připomínková místa nevyslovila žádné zásadní námitky proti navrhovanému stanovisku, soustředila se spíše na formální úpravy event. doplňky navrhovaného znění.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky bylo na nejednotnost v rozhodování upozorněno ředitelem Vazební věznice Praha - Pankrác dne 21. 8. 1996, a to výslovně pouze na nesprávný postup Obvodního soudu pro Prahu 4, který při přerazování odsouzeného do věznice s mírnějším režimem rozhoduje o přerazení již po jedné třetině z celkového trestu, tj. včetně započtené doby trvání vazby, a nikoliv až poté, co odsouzený vykonal nepřetržitě jednu třetinu uloženého trestu ve věznici určitého typu.

K žádosti předsedy Nejvyššího soudu České republiky pak generální ředitel Vězeňské služby České republiky dne 10. 3. 1997 předložil konkrétní příklady rozhodnutí svědčících o nejednotnosti postupu soudů při přerazování odsouzených do věznice s mírnějším režimem, které se vesměs týkaly toliko rozhodování Obvodního soudu pro Prahu 4. Současně generální ředitel uvedl, že tento soud již nyní postupuje obdobně jako ostatní soudy a dobu výkonu vazby nezapočítává do doby jedné třetiny výkonu trestu ve věznici určitého typu. Jako případ nejednotnosti rozhodování v poslední době uvedl generální ředitel rozhodnutí Okresního soudu v Rakovníku (8 Nt 450/96), kdy došlo k opětovnému přerazení odsouzeného do věznice s mírnějším režimem, ač od předchozího přerazení vykonal v dané věznici sice deset měsíců, ale nikoli jednu třetinu uloženého trestu odnětí svobody.

V zájmu širší znalosti stavu rozhodování soudů České republiky o přerazování odsouzených do věznice s mírnějším režimem podle § 39b odst. 2, 6 tr. zák. provedli soudci trestního kolegia Nejvyššího soudu průzkum u Obvodního soudu pro Prahu 4 a dále u Městského soudu v Brně a u Okresního soudu Brno-venkov.

U Obvodního soudu pro Prahu 4 bylo zjištěno, že praxe tohoto soudu byla asi do července roku 1996 taková, že při přerazování odsouzených do věznice s mírnějším režimem započítávali dobu trvání vazby do lhůty stanovené v § 39b odst. 6 tr. zák. (např. Nt 1282/96, Nt 1283/96). Od uvedené doby do současnosti se pak již doba vazby do uvedené lhůty nezapočítává, když ke změně praxe došlo na základě upozornění ze strany Ministerstva spravedlnosti, že je nesprávná a v rámci celé České republiky ojedinělá (např. Nt 1306/96, Nt 1315/96).

U Městského soudu v Brně bylo za období roku 1996 až do května 1997 rozhodnuto v tomto typu řízení pouze v jediném případě (Nt 907/96). U Okresního soudu Brno-venkov bylo prostudováno více jak 20 spisů za období od r. 1995, kdy bylo ustanovení § 39b zařazeno zákonem č. 152/1995 Sb. do trestního zákona, do května 1997 (např. Nt 1102/96; Nt 1149/96). Jak u Městského soudu v Brně, tak i u Okresního soudu Brno-venkov bylo zjištěno, že tyto soudy při výkladu podmínky § 39b odst. 6 tr. zák. dobu strávenou ve vazbě a započtenou do trestu (§ 38 odst. 1 tr. zák.) považují za součást trestu odnětí svobody vykonaného ve věznicí určitého typu.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky projednalo dne 31. 7. 1997 návrh předsedy Nejvyššího soudu České republiky a s přihlédnutím k výše uvedeným vyjádřením připomínkových míst došlo k následujícím závěrům:

Podle § 39b odst. 1 tr. zák. může během výkonu trestu odnětí svobody soud rozhodnout o přeřazení odsouzeného do věznice jiného typu, který se od věznice, v níž odsouzený dosud trest vykonává, může lišit o jeden stupeň. Podle § 39b odst. 2 tr. zák. o přeřazení odsouzeného do věznice s mírnějším režimem rozhodne soud tehdy, jestliže chování odsouzeného a způsob, jakým plní své povinnosti, odůvodňují závěr, že přeřazení přispěje k dosažení účelu výkonu trestu. Ustanovení § 39b odst. 3, 4 a 5 tr. zák. pak upravují podmínky, za nichž lze o určitém přeřazení rozhodnout. Zjištěné problémy v praxi pak způsobuje znění § 39b odst. 6 tr. zák., podle kterého na návrh odsouzeného, který ve věznicí určitého typu vykonal nepřetržitě alespoň jednu třetinu uloženého trestu, nejméně však šest měsíců, může soud rozhodnout o jeho přeřazení do věznice s mírnějším režimem; to neplatí pro odsouzeného, kterému byl uložen trest na doživotí a vykonává jej ve věznicí se zvýšenou ostrahou.

Ze znění ustanovení § 39b odst. 6 tr. zák. je zřejmé, že zákon pro případné rozhodnutí o žádosti o přeřazení odsouzeného do věznice s mírnějším režimem vyžaduje toliko nepřetržitý výkon alespoň jedné třetiny uloženého trestu ve věznicí určitého typu, nejméně však šest měsíců. Protože trestní zákon v ustanovení § 38 odst. 1 stanoví v případě, že se proti pachateli vedlo trestní řízení vazebně a došlo k jeho odsouzení, že se mu doba strávená ve vazbě započítá do uloženého trestu, pokud je to vzhledem k druhu uloženého trestu možné, je zřejmé, že doba trvání vazby je dána na roveň výkonu trestu ve věznicí kteréhokoliv z typů uvedených v ustanovení § 39a odst. 1 tr. zák. Do doby jedné třetiny uloženého trestu odnětí svobody, nejméně však šesti měsíců, jako podmínky pro rozhodnutí soudu o žádosti odsouzeného o jeho přeřazení do věznice s mírnějším režimem podle § 39b odst. 6 tr. zák., je proto nutno započítat i dobu, kterou odsouzený strávil ve vazbě a která mu byla podle § 38 odst. 1 tr. zák. započtena do uloženého trestu. Opačný postup nemá oporu v zákoně a navíc se stejná zásada uplatňuje i při aplikaci ustanovení § 61 odst. 1 tr. zák. o podmíněném propuštění odsouzeného na svobodu po výkonu poloviny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta republiky zmírněného trestu odnětí svobody. O nutnosti započtení doby trvání vazby do uloženého trestu odnětí svobody nevznikají v praxi při určování jeho poloviny žádné pochybnosti.

K opačnému závěru nemůže vést ani znění § 39b odst. 4 písm. a) tr. zák. a § 39b odst. 6 tr. zák., jak na ně poukazuje Ministerstvo spravedlnosti České republiky ve svém vyjádření. Důvod odlišného znění těchto ustanovení je totiž dán pouze tím, že v § 39b odst. 4 písm. a) tr. zák. se jedná o přeřazení z jediného, nejpřísnějšího typu věznice, takže uvádění širšího pojmu "ve věznicí určitého typu" nepřichází v úvahu. V § 39b odst. 6 tr. zák. však již je zakotveno právo odsouzeného k podání návrhu, který se může týkat přeřazení jak z věznice s dozorem, tak i z věznice s ostrahou nebo zvýšenou ostrahou.

Je skutečností, jak namítá Ministerstvo spravedlnosti České republiky, že započtení doby výkonu vazby do lhůt uvedených v § 39b odst. 6 tr. zák., v řadě věcí umožní odsouzenému, aby prakticky ihned po právní moci rozsudku podal žádost o přeřazení do věznice s mírnějším režimem. Podání takové žádosti však nijak nezpochybňuje správnost výroku rozsudku o způsobu výkonu trestu odnětí

svobody a v případě vyhovění této žádosti nelze ani na tento výrok pohlížet jako na vadný. Podle § 39b odst. 2 tr. zák. soud o přeřazení odsouzeného do věznice s mírnějším režimem rozhodne jen tehdy, jestliže jeho chování a způsob, jakým plní své povinnosti, odůvodňují závěr, že přeřazení přispěje k dosažení účelu výkonu trestu. Zásadně se tedy má na mysli chování a plnění povinností ve výkonu trestu. Pokud však v některých případech dochází k průtahům ve věci a obviněný je ve vazbě po takovou dobu, že mu to umožňuje okamžitě po převedení do výkonu trestu podat návrh na přeřazení podle § 39b odst. 6 tr. zák., nic nebrání tomu, aby soud při rozhodování o tomto návrhu vycházel mimo jiné též z hodnocení chování a plnění povinností odsouzeným v průběhu výkonu vazby. Soud návrhu odsouzeného přitom může, ale přirozeně nemusí vyhovět.

Penologické hledisko, které bylo zřejmě základem názoru o nezapočítávání vazby do lhůt uvedených v § 39b odst. 6 tr. zák., nemůže převážet nad právy zaručenými každému Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky (dále jen Listina). Takovýto postup by ve svém důsledku znamenal zavedení nerovnosti podmínek pro rozhodování o žádostech odsouzených, kteří byli ve vazbě, oproti odsouzeným, kteří ve vazbě nebyli a jejichž osobní svoboda tedy ještě nebyla omezena. To by bylo v rozporu s čl. 1 Listiny, podle kterého jsou si lidé mimo jiné rovni i v právech, a dále též v rozporu s čl. 37 odst. 3 Listiny, v němž je zakotvena rovnost účastníků řízení. Znamenalo by to však také porušení čl. 38 odst. 1 Listiny, který každému zaručuje právo, aby jeho věc byla projednána bez zbytečných průtahů. Je tedy věcí státu, aby každému zajistil právo nejen na spravedlivý, ale také rychlý proces. Pokud z různých důvodů trestní stíhání a tedy i vazba trvají dlouho, nelze tuto skutečnost výkladem zákona přičítat k tíži odsouzených. U těch z nich, kteří byli ve vazbě, na jejíž trvání případně ani neměli žádný vliv, by neodůvodněně docházelo ke zhoršení jejich postavení při podávání návrhu na přeřazení do věznice s mírnějším režimem. V případech, kdy podstatná část trestu odnětí svobody byla vykonána vazbou a zbývající doba trestu by již nedosahovala doby šesti měsíců, by nezapočtení vazby dokonce zcela znemožnilo úspěšné podání návrhu na přeřazení, což nepochybně není smyslem příslušné zákonné úpravy.